

Warszawa, 27 grudnia 2023 r.

BAS-WAPEiM-386/23

TRYB PILNY

Pan Stanisław Zakroczyński
Dyrektor Generalny
Kierujący Gabinetem Marszałka
Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

**Notatka dotycząca kwestii, czy wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE
z 21 grudnia 2023 r. w sprawie C-718/21 stanowi podstawę prawną
odmowy stosowania przez Marszałka Sejmu orzeczenia wydanego
przez Izbę Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych**

1. Wyrok w sprawie L. G. v. Krajowa Rada Sądownictwa z dnia 21 grudnia 2023 r. (sprawa C-718/21)¹ dotyczy etapu badania dopuszczalności pytań skierowanych do Trybunału Sprawiedliwości przez polski sąd krajowy (Izbę Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego), a nie rozstrzygnięcia sprawy co do istoty. Został on wydany w trybie postępowania prejudycjalnego w rozumieniu art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu UE (dalej: TfUE). W wyroku tym Trybunał Sprawiedliwości podtrzymał swoje dotychczasowe orzecznictwo dotyczące pojmowania kryteriów, jakim powinien odpowiadać „sąd” w rozumieniu art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TfUE).

---

¹ ECLI:EU:C:2023:1015.

2. Podstawą materialną omawianego wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE jest odmowa uznania Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych SN za „sąd” w rozumieniu art. 267 TfUE. Na potrzeby procedury prejudycjalnej Trybunał uznawał do tej pory bardzo różne organy za „sądy”. Zaliczał do nich także takie, które nie należą formalnie do struktury sądownictwa państw członkowskich. Zarazem niekiedy odmawiał uznania tych sądów należących do formalnej struktury sądownictwa, które nie spełniały wymogu „sądu” bądź innych przesłanek wnoszenia pytań prejudycjalnych (np. hipotetyczny związek pytań ze sprawą, o której orzeka sąd pytający; podkreśla to dodatkowo brak ogólnego skutku orzeczeń prejudycjalnych)². Jednocześnie ustalenie co do tego, jaki organ jest „sądem” w rozumieniu i na potrzeby art. 267 TfUE, stanowi zagadnienie prawa unijnego (w ramach zapewniania jego jednolitości, spójności i autonomii wobec prawa krajowego), a nie krajowego, i należy do wyłącznej kompetencji Trybunału Sprawiedliwości UE (pkt 40, 43 relacjonowanego wyroku).

3. Pytania prejudycjalne mogą dotyczyć wykładni lub ważności (skuteczności) wyłącznie przepisów unijnych, a nie przepisów krajowych. Sam Trybunał nie jest też instancją nadrzędną nad sądami państw członkowskich, gdyż jego jurysdykcja nie ma charakteru odwoławczego (nawet w znaczeniu nadzwyczajnego środka odwoławczego). W kwestiach prejudycjalnych między prawem unijnym a prawem krajowym istnieje jednoznaczny podział zadań (zob. m.in. pkt 42 wyroku).

4. Pytania prejudycjalne z omawianej sprawy dotyczyły wykładni art. 19 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej (dalej: TUE). Ich przedmiot odnosił się do możliwości pozostania sędziego L. G. w stosunku służbowym sędziego po uzyskaniu wieku uprawniającego do przejścia w stan spoczynku. W tej sprawie Trybunał Sprawiedliwości UE nie zajął się w ogóle kwestią powiązania stanu faktycznego sprawy z prawem unijnym (zob. pkt 61 wyroku), lecz jedynie legitymacją podmiotu uprawnionego do złożenia pytania prejudycjalnego.

5. Trybunał Sprawiedliwości UE oparł swoje rozumowanie na trzech liniach argumentacyjnych. Pierwsza z nich została oparta na analizie orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPC). Trybunał Sprawiedliwości przywołał w szczególności wyrok ETPC w sprawie Dolińska-Ficek i Ozimek v. Polska

---

² Zob. sprawy ujęte w elektronicznym repetytorium orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE: https://curia.europa.eu/common/recdoc/repertoire_jurisp/bull_3/data/index_3_04_01_01.htm.

\ (sprawy 49868/19 i 57511/19) z dnia 8 listopada 2021 r.³ Wyrok ten dotyczył Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych SN. ETPC stwierdził w nim, że doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Europejskiej konwencji praw człowieka (prawo do niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą) z uwagi na wadliwość procedury powoływania sędziów do Izby SN, tj. powołania sędziów na podstawie uchwały Krajowej Rady Sądownictwa (KRS) nr 331/2018 (zwl. pkty 47 i n. wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE). Trybunał stwierdził przy tym, że rozstrzygnięcie Trybunału strasburskiego dotyczy wszystkich sędziów Izby powołanych w analogicznych okolicznościach (pkt 53 wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE). Po drugie, Trybunał przeanalizował także wyrok polskiego Naczelnego Sądu Administracyjnego (NSA) z dnia 21 września 2021 r., w którym NSA wskazał na szereg argumentów podających w wątpliwość uwarunkowania konstytuowania i funkcjonowania KRS w zakresie udziału w procedurze powoływania sędziów, w tym do SN. Zwrócił także uwagę, że NSA wstrzymał wykonanie uchwały KRS w sprawie powołania sędziów do Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (uchwała 331/2018) i następnie ją uchylił (pkt 54 i n., zwl. pkty 57, 76 wyroku Trybunału Sprawiedliwości). Po trzecie, Trybunał Sprawiedliwości UE przywołał własne ustalenia dotyczące kryteriów uznawania organu za „sąd” w rozumieniu art. 267 TfUE i art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (pkt 58 i n.). Trybunał podkreślił wpływ trybu powołania sędziów na ich niezawisłość (pkt 60). Uznał, że całokształt elementów (zmiany systemowe w ustawodawstwie polskim, konkretne okoliczności faktyczne sprawy) uzasadniają ustalenie, że skład pytający Izby SN nie ma legitymacji do wystąpienia z pytaniami prejudycjalnymi, gdyż nie spełnia wymogów sądu niezawisłego, bezstronnego i ustanowionego na mocy ustawy (pkt 77).

6. Jednocześnie należy podnieść, że Trybunał Sprawiedliwości UE nie jest właściwy w zakresie spraw niezwiązanych z prawem unijnym (podmiotowo, przedmiotowo, funkcjonalnie). Nie może zatem wypowiedać się wiążąco w sprawach, które nie wykazują związku z prawem unijnym. Dotyczy to m.in. niektórych (nie wszystkich) spraw z zakresu właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych SN (art. 26 ustawy dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym⁴). Nawet zatem jeśli organ

---

³ CE:ECHR:2021:1108JUD004986819.

⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 1093, ze zmianami.

wnoszący odesłanie prejudycjalne byłby „sądem” w rozumieniu art. 267 TfUE, Trybunał nie mógłby udzielić odpowiedzi na pytania sądu krajowego z uwagi na brak związku z prawem unijnym. W tym względzie nie może również wydawać wyroków w trybie naruszenia zobowiązań członkowskich, gdyż takie zobowiązania nie występują.

7. Orzeczenia prejudycjalne Trybunału Sprawiedliwości UE wiążą sąd zadający pytanie i nie mają skutku *erga omnes* (w prawie unijnym nie istnieje precedens formalny). Orzeczenia dotyczące wykładni zobowiązują do przyjęcia wykładni przepisu unijnego ustalonej przez Trybunał (zwłaszcza w tym przypadku są one faktycznym precedensem). Orzeczenia odnoszące się do ważności mogą uczynić bezskutecznym przepis prawa unijnego (w razie stwierdzenia wadliwości). Nie może być on zastosowany w sprawie, ale nie prowadzi to do jego automatycznego uchylecia.

8. Skutek rozważanego orzeczenia jest konkretnie taki, że Trybunał Sprawiedliwości UE odmówił udzielenia odpowiedzi na konkretne pytania zadane przez skład orzekający Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych polskiego SN. Nie powoduje to automatycznie delegalizacji Izby czy składu orzekającego. Orzeczenie prejudycjalne nie wiąże innych organów państwa (inaczej niż wyrok wydany w procedurze ze skargi na naruszenie zobowiązań traktatowych przez państwo członkowskie z art. 258 czy 259 TfUE) ani nie stanowi prawnej podstawy ich działania. Niewykonanie wyroku prejudycjalnego nie prowadzi też do nałożenia kar na państwo członkowskie, jak w przypadku art. 260 TfUE (w nawiązaniu do art. 258 i 259 TfUE).

9. Z przeprowadzonej analizy wynika, że wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-718/21 nie stanowi podstawy do odmowy stosowania przez Marszałka Sejmu orzeczenia wydanego przez Izbę Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego, gdyż:

- a) jako wyrok prejudycjalny wiąże jedynie sąd krajowy w konkretnej sprawie i nie ma skutku ogólnego; nie wiąże też innych niż sąd pytający organów państwa;
- b) ewentualna odmowa zastosowania orzeczenia Izby przez Marszałka Sejmu mogłaby mieć miejsce tylko wówczas, gdyby orzeczenie Izby zostało uznane za naruszenie zobowiązania państwa członkowskiego ustalonego przez Trybunał Sprawiedliwości w trybie art. 258 lub 259 TfUE (a nie art. 267 TfUE), a zatem, gdyby orzeczenie Izby naruszało prawo unijne (rozstrzygnięcie musiałoby podlegać zakresowo prawu Unii Europejskiej). Skutek wyroków Trybunału Sprawiedliwości UE

wydanych w tych trybach jest bowiem ogólny i wiążący dla wszystkich organów państwa.

Autor:

Prof. dr hab. Cezary Mik
ekspert ds. legislacji
w Biurze Analiz Sejmowych

Akceptował:

Dyrektor Biura Analiz Sejmowych

Przemysław Sobolewski

Warszawa, dnia 20 grudnia 2023 r.

TRYB PILNY

Pan
Stanisław Zakroczyński
Direktor Gabinetu Marszałka Sejmu

**Informacja na temat
skutków prawnych skazania postą prawomocnym wyrokiem sądu na karę
pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia
publicznego**

1. Przedmiotem notatki jest ustalenie skutków prawnych skazania postą prawomocnym wyrokiem sądu na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego.
2. Art. 99 ust. 3 Konstytucji RP określa konstytucyjne prawo wybieralności do Sejmu i Senatu (bierne prawo wyborcze). Przepis ten przewiduje, że „Wybraną do Sejmu lub do Senatu nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego”.
3. Postanowienie zawarte w art. 99 ust. 3 Konstytucji RP zostało skonkretyzowane przez ustawodawcę w art. 11 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2408; dalej jako Kw). Przepis ten określa zasady prawa wybieralności w wyborach do Sejmu, Senatu, Prezydenta RP, wyborach do Parlamentu Europejskiego w RP, wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz wyborach wójta. Zgodnie z art. 11 § 2 pkt 1 Kw „nie ma prawa wybieralności w wyborach osoba skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe, z tym że w przypadku wyborów, o których mowa w § 1 pkt 6 [wybory wójta – uwaga W.O-S], skazana prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe”.

4. Skutki utraty biernego prawa wyborczego przez posła na Sejm określa art. 247 § 1 pkt 2 Kw. Przepis ten przewiduje, że „wygaśnięcie mandatu posła następuje w przypadku utraty prawa wybieralności lub nieposiadania go w dniu wyborów”.
5. Procedura stwierdzenia wygaśnięcia mandatu poselskiego została określona w art. 249 Kw. Wygaśnięcie mandatu posła niezwłocznie stwierdza Marszałek Sejmu w drodze postanowienia (§ 1). Postanowienie ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" oraz doręcza się niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej, przy czym wykonanie tych czynności może zostać wstrzymane na skutek skorzystania przez posła z prawa odwołania do Sądu Najwyższego (art. 249 § 2 i 3 Kw).
6. Postanowienie Marszałka Sejmu o wygaśnięciu mandatu posła z przyczyny utraty prawa wybieralności wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie posłowi. Od postanowienia posłowi przysługuje prawo odwołania do Sądu Najwyższego w terminie 3 dni od dnia doręczenia postanowienia. Odwołanie wnosi się za pośrednictwem Marszałka Sejmu (art. 250 § 1 Kw). Sąd Najwyższy rozpatruje odwołanie i orzeka w sprawie w terminie 7 dni w postępowaniu nieprocesowym. Odpis postanowienia Sądu Najwyższego doręcza się posłowi, który wniósł odwołanie, Marszałkowi Sejmu oraz Państwowej Komisji Wyborczej. W przypadku nieuwzględnienia odwołania „przepisy art. 249 § 2 i 3 stosuje się”, co oznacza, że Marszałek Sejmu zobowiązany jest do ogłoszenia postanowienia w Monitorze Polskim oraz doręczenia postanowienia PKW.
7. Źródłem informacji dla Marszałka Sejmu o skazaniu posła prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego jest informacja Ministra Sprawiedliwości oparta na danych uzyskanych przez ten organ z Krajowego Rejestru Karnego. Minister Sprawiedliwości zobowiązany jest do przekazania takiej informacji Marszałkowi Sejmu na podstawie art. 248 § 2 pkt 1 lub § 3 Kw. Trzeba jednak podkreślić, że przekazanie takiej informacji nie jest warunkiem, od którego Kodeks wyborczy uzależnia wykonanie obowiązku wydania postanowienia przez Marszałka Sejmu. Marszałek Sejmu zobowiązany jest wydać takie postanowienie zawsze gdy dotrze do niego wiarygodna informacja wskazująca na to, że poseł został skazany prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego (np. w sytuacji gdyby Marszałkowi Sejmu przedłożony został odpis wyroku).
8. Zarówno Konstytucja RP, jak i Kodeks wyborczy wiążą utratę prawa wybieralności z „prawomocnym wyrokiem”. Określenie to wymaga odniesienia się do skutków wniesienia kasacji przez zainteresowanego posła dla postępowania zmierzającego do stwierdzenia wygaśnięcia mandatu poselskiego. Kasacja jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, który może zostać wniesiony od prawomocnego wyroku kończącego postępowanie (art. 519 ustawy

z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375 z późn. zm.). Nie ma żadnych podstaw normatywnych, które uzasadniałyby pogląd, że wniesienie kasacji przez posła, którego dotyczy prawomocny wyrok skazujący na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego, prowadzi do zawieszenia czynności Marszałka Sejmu przewidzianych w art. 249 Kodeksu wyborczego.

Autor:

Wojciech Odrowąż-Sypniewski

Ekspert ds. legislacji

w Biurze Analiz Sejmowych

Warszawa, dnia 27 grudnia 2023 r.

BAS-WPUiP-387/23
TRYB PILNY

Pan
Stanisław Zakroczyński
Dyrektor Generalny
Kierujący Gabinetem Marszałka Sejmu

Opinia prawna
w sprawie udziału Marszałka Sejmu w postępowaniu nieprocesowym
przed Sądem Najwyższym (art. 250 § 2 Kodeksu wyborczego)

I. Teza opinii

Ani Marszałek Sejmu, ani Sejm (reprezentowany przez Marszałka Sejmu) nie mogą być uczestnikami postępowania przed Sądem Najwyższym w sprawie odwołania od postanowienia Marszałka Sejmu stwierdzającego wygaśnięcie mandatu poselskiego (art. 250 § 2 Kodeksu wyborczego). Podmiotom tym nie przysługuje zdolność sądowa.

II. Przedmiot opinii

Przedmiotem opinii jest wykładnia art. 250 § 2 Kodeksu wyborczego w zakresie udziału Marszałka Sejmu w postępowaniu nieprocesowym przed Sądem Najwyższym oraz ustalenie uprawnień Marszałka Sejmu w tym postępowaniu.

III. Model normatywny postępowania w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu poselskiego

1. Procedura stwierdzenia wygaśnięcia mandatu poselskiego została określona w art. 249 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2408; dalej jako Kw). Wygaśnięcie mandatu posta stwierdza

niezwłocznie Marszałek Sejmu w drodze postanowienia (§1). Postanowienie ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" oraz doręcza się niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej, przy czym wykonanie tych czynności może zostać wstrzymane na skutek skorzystania przez posła z prawa odwołania do Sądu Najwyższego (art. 249 § 2 i 3 Kw).

Postanowienie Marszałka Sejmu o wygaśnięciu mandatu posła wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie posłowi. Od postanowienia posłowi przysługuje prawo odwołania do Sądu Najwyższego w terminie 3 dni od dnia doręczenia postanowienia. Odwołanie wnosi się za pośrednictwem Marszałka Sejmu (art. 250 § 1 Kw). Sąd Najwyższy rozpatruje odwołanie i orzeka w sprawie w terminie 7 dni w postępowaniu nieprocesowym. Odpis postanowienia Sądu Najwyższego doręcza się posłowi, który wniósł odwołanie, Marszałkowi Sejmu oraz Państwowej Komisji Wyborczej. W przypadku nieuwzględnienia odwołania „przepisy art. 249 § 2 i 3 stosuje się” (art. 250 § 2 Kw). To ostatecznie wyrażenie oznacza, że w przypadku nieuwzględnienia odwołania przez SN Marszałek Sejmu zobowiązany jest do ogłoszenia postanowienia w Monitorze Polskim oraz doręczenia postanowienia PKW. W piśmiennictwie wskazuje się, że termin 7-dniowy ma znaczenie wyłącznie instrukcyjne, nie wiążą się z nim bowiem żadne procesowe ani materialnoprawne skutki po stronie odwołującego się czy po stronie organu wydającego postanowienie¹.

Jak wskazał Sąd Najwyższy sprawa inicjowana odwołaniem od postanowienia stwierdzającego wygaśnięcie mandatu poselskiego nie jest sprawą cywilną, do której rozpoznania są powołane sądy powszechne oraz Sąd Najwyższy (art. 1 i art. 2 kpc). Sąd Najwyższy nie sprawuje w takim przypadku wymiaru sprawiedliwości w trybie nadzoru nad działalnością sądów powszechnych (art. 183 ust. 1 Konstytucji RP), lecz spełnia inne zadanie określone w ustawie (art. 183 ust. 2 Konstytucji). Zakres tych zadań (funkcji) jest określony przez przepisy ustawy o Sądzie Najwyższym, które nie pozwalają przyjąć, że orzeczenie Sądu Najwyższego wydane w trybie art. 250 Kodeksu wyborczego podlega zaskarżeniu. Wszelka kontrola orzeczeń Sądu Najwyższego musiałaby zostać wyraźnie określona w ustawie².

¹ A. Kisielewicz, J. Zbieranek [w:] K. W. Czaplicki, B. Dauter, S. J. Jaworski, F. Rymarz, A. Kisielewicz, J. Zbieranek, *Kodeks wyborczy. Komentarz*, wyd. II, Warszawa 2018, art. 250.

² Postanowienie Sądu Najwyższego z 29 czerwca 2011 r., sygn. akt III SO 4/11, LEX nr 1095949; postanowienie SN z 17 lutego 2012 r., sygn. akt III SO 1/12, OSNP 2013, nr 3-4, poz. 48. Stanowisko formułowane było przez SN na tle ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1254 ze zm.), jednak w równym stopniu można je odnieść do ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1093 ze zm.).

2. Zastosowanie postępowania nieprocesowego do rozstrzygnięcia odwołania od postanowienia Marszałka Sejmu stwierdzającego wygaśnięcie mandatu oznacza, że do ustalenia kręgu uczestników tego postępowania relewantne pozostają przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1550 ze zm.; dalej jako kpc). Zgodnie z art. 510 § 1 kpc „zainteresowanym w sprawie jest każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania, może on wziąć udział w każdym stanie sprawy aż do zakończenia postępowania w drugiej instancji. Jeżeli weźmie udział, staje się uczestnikiem. Na odmowę dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie przysługuje zażalenie”.

Jak zauważył Sąd Najwyższy „zawarte w art. 510 § 1 k.p.c. określenie <<każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania>> jest szerokie i umożliwia sądowi w zależności od stwierdzonych okoliczności konkretnej sprawy uznanie, że zgłaszający się podmiot jest zainteresowanym w wyniku postępowania, a może stać się on uczestnikiem postępowania, nawet wtedy gdyby to był interes pośredni”³. W piśmiennictwie wskazuje się, że przesłanka „zainteresowania w sprawie” stanowiąca warunek udziału w sprawie wiąże się z ideą ochrony interesu prawnego łączącego się na ogół z potrzebą uregulowania następstw prawnych określonego zdarzenia. Zainteresowanie wynikiem obejmuje zarówno bezpośredni, jak i pośredni interes wskazujący na udział w postępowaniu (tj. wówczas, gdy prawa lub sytuacja faktyczna doniosła prawnie pozostają w związku z przedmiotem postępowania, a postępowanie to ma wpływ na te prawa lub sytuację faktyczną doniosłą prawnie)⁴.

Ocena, czy Marszałek Sejmu może być uczestnikiem analizowanego postępowania nieprocesowego przed SN, wymaga zbadania, czy wynik postępowania będzie miał wpływ na prawa Marszałka Sejmu albo Sejmu. Ustalenia takie poprzedzać musi jednak rozstrzygnięcie czy Sejm lub Marszałek Sejmu mają zdolność sądową, stanowiącą podstawowy warunek uczestnictwa w postępowaniu nieprocesowym. Nawet gdyby zrekonstruować w oparciu o przepisy ustrojowe prawo Sejmu „do obradowania w składzie zgodnym z przepisami prawa” – co pozwalałoby uznać, że wynik postępowania będzie miał wpływ na wykonywanie takiego prawa przez Sejm – to ocena, czy tego rodzaju interes prawny mógłby być realizowany w postępowaniu

³ Postanowienie SN z 23 lutego 2012 r., sygn. akt V CZ 117/11, OSNC-ZD 2013, nr 3, poz. 54.

⁴ A. Turczyn [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie nieprocesowe. Postępowanie w razie zaginięcia lub zniszczenia akt. Postępowanie zabezpieczające. Komentarz aktualizowany*, red. O. M. Piaskowska, LEX/el. 2023, art. 510.

przed Sądem Najwyższym, wymaga, w pierwszej kolejności, rozstrzygnięcia kwestii zdolności sądowej Sejmu.

Zgodnie z ogólnym odesłaniem zawartym w Tytule wstępnym Kodeksu postępowania cywilnego (art. 13 § 2 kpc) do postępowania nieprocesowego, w kwestiach nieuregulowanych odrębnie, stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu procesowym (rozpoznawczym), które jest unormowane w Części pierwszej Kodeksu postępowania cywilnego. Legitymacja „zainteresowanego w sprawie” do uczestnictwa w postępowaniu nieprocesowym stanowi wyłącznie materialnoprawną przesłankę uwzględnienia (nieuwzględnienia) żądania dopuszczenia do udziału w sprawie (art. 510 § 1 kpc), jest ona jednak czymś innym niż zdolność sądowa podmiotu biorącego udział w postępowaniu nieprocesowym. Brak odmiennych uregulowań określających zdolność sądową uczestników postępowania nieprocesowego oznacza konieczność posłkowania się odpowiednimi unormowaniami zawartymi w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego o procesie.

Zgodnie z art. 64 kpc zdolność sądową, czyli zdolność występowania w procesie jako strona, posiadają wszystkie osoby fizyczne i prawne, jak również jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. Ponadto zdolność procesową (zdolność do czynności procesowych) mają osoby fizyczne posiadające pełną zdolność do czynności prawnych, a także osoby prawne oraz inne jednostki organizacyjne wyposażone w zdolność sądową (art. 65 § 1 kpc). Chociaż treść art. 64 § 1 i 11 kpc mogłaby prowadzić do wniosku, że samodzielna podmiotowość procesowa przysługuje jedynie podmiotom prawa cywilnego, to ustawodawca w szerokim zakresie przyznaje zdolność sądową także strukturom niemającym zdolności prawnej, a w szczególności organom oraz wewnętrznym, niesamodzielnym jednostkom organizacyjnym. Z przepisów odrębnych od art. 64 kpc wynika, że struktury takie mogą samodzielnie (w imieniu własnym) uczestniczyć w procesie, a także innych rodzajach postępowania cywilnego⁵.

Jak wskazuje Sąd Najwyższy wszystkie te podmioty, które nie zostały wymienione ani w art. 64 kpc, ani w przepisach szczególnych przyznających im *expressis verbis* zdolność prawną (zdolność sądową), nie posiadają zdolności sądowej, a więc nie mogą brać udziału w charakterze strony w jakimkolwiek

⁵ M. Dziurda, Rozdział 2 [w:] Szczególna zdolność sądowa, Warszawa 2019.

postępowaniu cywilnym (w postępowaniu, które toczy się na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego). Pismo inicjujące postępowanie cywilne wniesione przez podmiot pozbawiony zdolności sądowej podlega w związku z tym odrzuceniu na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 kpc⁶. Istnienie zdolności sądowej sąd zobowiązany jest wziąć pod uwagę z urzędu w każdym stanie sprawy, gdyż brak zdolności sądowej prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 2 kpc)⁷.

Analiza statusu ustrojowego Sejmu i Marszałka Sejmu (jako organu, któremu ustawa powierzyła kompetencje w zakresie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu poselskiego) wskazuje, że podmiotom tym nie przysługuje zdolność sądowa. Ani Sejm (reprezentowany na zewnątrz przez Marszałka Sejmu – art. 110 ust. 2 Konstytucji) ani Marszałek Sejmu (traktowany odrębnie) nie mogą brać udziału w postępowaniu nieprocesowym przed SN w sprawie odwołania od postanowienia Marszałka Sejmu stwierdzającego wygaśnięcie mandatu poselskiego.

3. Powyższe ustalenia znajdują potwierdzenie – jak się wydaje – na gruncie dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego w sprawach, o których mowa w art. 250 § 2 Kw. W 2011 r. Marszałek Sejmu dwoma postanowieniami stwierdził wygaśnięcie mandatów posła Dariusza Barskiego⁸ oraz posła Bogdana Romana Świączkowskiego⁹. Sąd Najwyższy nie uwzględnił odwołań postów¹⁰. W kontekście rozważanego w opinii zagadnienia istotne jest to, że Marszałek Sejmu nie był uczestnikiem żadnego z tych postępowań, jak również nie był uczestnikiem postępowań związanych z wniesieniem apelacji i kasacji przez zainteresowanych¹¹. Oba precedensy mają znaczenie dla oceny dopuszczalności uczestnictwa Marszałka Sejmu w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, ponieważ zgodnie z art. 510 § 2 kpc gdyby okazało się, że zainteresowany nie jest uczestnikiem postępowania

⁶ Postanowienie SN z 12 września 2017 r., sygn. akt III SZP 2/17, LEX nr 2397586.

⁷ J. Studzińska, 4.9. *Braki w zakresie zdolności sądowej lub procesowej uczestnika postępowania - ustanowienie przedstawiciela* [w:] J. Studzińska, E. Gapska, *Postępowanie nieprocesowe*, E. Gapska, Warszawa 2017.

⁸ Postanowienie Marszałka Sejmu RP z dnia 27 października 2011 r. w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu posła Dariusza Barskiego (M.P. z 2011 nr 100 poz. 1016).

⁹ Postanowienie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 października 2011 r. w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu posła Bogdana Romana Świączkowskiego (M.P. z 2011 nr 100 poz. 1017)

¹⁰ Postanowienie SN z 9 listopada 2011 r., sygn. akt III SW 169/11, OSNP 2012, nr 11-12, poz. 161., Postanowienie SN z 9 listopada 11.2011 r., III SW 168/11, LEX nr 1095839.

¹¹ Postanowienie SN z 2 lutego 2012 r., sygn. akt III SO 13/11, LEX nr 1215449; Postanowienie SN z 17 lutego 2012 r., sygn. akt III SO 2/12, LEX nr 1171297; Postanowienie SN z 17 lutego 2012 r., sygn. akt III SO 1/12, OSNP 2013, nr 3-4, poz. 48. Postanowienie SN z 11 kwietnia 2012 r., sygn. akt III SO 5/12, LEX nr 1227971.

nieprocesowego, sąd powinien wezwać go do udziału w sprawie. Jeżeli zatem w obu omówionych przypadkach Sąd Najwyższy nie wezwał Sejmu (Marszałka Sejmu) do udziału w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 250 § 2 Kw, to można sądzić, że wykluczył dopuszczalność uczestnictwa tych podmiotów.

Autor:

Wojciech Odrowąż-Sypniewski

Ekspert ds. legislacji
w Biurze Analiz Sejmowych

Akceptował:

Dyrektor Biura Analiz Sejmowych

Przemysław Sobolewski

Weryfikacja: Ewelina Gierach,

Deskryptory bazy REX: mandat, poseł, Sąd Najwyższy, Marszałek Sejmu.